

„Fa a sziklafalon”

LATOR LÁSZLÓRÓL

Lator László költészete is, akár a Rába Györgyé vagy a Kormos Istváné, a nagy nyíláponosság figyelme, nélkül, a huzamos kirekesztettség ellenére érlelődött ki. A naphiány kóros tüneteinek azonban semmi nyoma rajta. *Sárangyal* címen 1968-ban megjelent egyetlen kötete egy meglepően egységes és gáncstalan líra foglalata. Rendszeres műfordítómunkán művelt, formakultúrája a belső épség, egy fölfelé emelő fényes áram közége, jelrendszere. Sűrítő és, távlatot nyitó jelrendszer, melyben „A megbolydult érzékek, tétova, különválás előtti zavarár”-nak termékeny homálya értelmes emberi jelképekké kristályosodik.

A létezésélmény, amit ez a formakultúra megnevezni törekszik, természetesen igen összetett, és összetevői egyre differenciáltabban öltenek alakot, de uralkodó tartalmát kezdettől az a hajlam határozza meg, mely az ifjú költőt — mint írja — a körülötte áradó roppant anyagi világ, a mindenség rejtett áramainak tárgyiasítására sarkallta.

Ennek az áramlásnak eleinte — az 1949 előtti évek termésében — inkább fel-emelő, sugaras sodrását érezte, mint örvényeit. Jellegzetes szókapcsolatai ekkor: „kék sugarak”, „kék mélység sodra”, „virágok szirma a szélben”, „ezüst zászlók lobogása”, s alapszava, a fény. „Folyékony csoda a világ” — írta *Folyékony világ* című versében, s e háromszónyi állítás minden eleme jelleget jelöl. A „folyékony” jelző a létezésformák hullámszerű elegyülését, a mindenség elemeinek szabad társulási készségét. Galamb és virág, szél, folyó, ágak, erek, levelek önnön létük tulajdonságaiként foglalják magukba az embert, a költőt, a költő szerelmét, s az utóbbiak az előbbieket természetével, életfunkcióival léteznek (*Ágban, erekben, levelekben, Alomban utak*).

Tudatos panteizmus ez, és, korai változatában is korszerű, mert nem oldja egyetlen boldog összhangba a létezésélmény ambivalenciáját. A világ csodaként való átélése az egészszel való ajzott és feszült kapcsolatból ered, s az egész a létküzdelem görcsös, szilaj, veszedelmes tartalmait is, magába foglalja. Megnevezésében Lator ezért folyamodik olyan gyakran a tenyészet s az elemi jelenségek: a szél, a zápor, a vihar képzeteihez. A korai Lator-vers remegéseiben a bozót „mohó ölelése”, „gyökerek kemény szorítása”, vércsesikoltás, „tépett erdők vad moraja” is jelen van. A lebegő pillangók, a mesebeli madarak, a „kakukkfűillatú rét”, a szerelem édene kígyósziszegés, emésztő tűz, sötét, parázsló villanások őserdeje is. Mert a létezésélmény természetébe a zsenge fővel átélt háború már belemarta a maga iszonyatait. Első verseiben közvetlenül is beszélt erről, de az életösztön ereje folytán ezek a görcsök feloldódtak, emléküik része lett a létezésélmény drámaiságának. Úgyannyira, hogy az emlékek társadalmi, emberi jegyei egy időre bele is mosódtak a természet, az elemek eseményeiből szőtt képek alkatába.

A Lator-vers karakterének ez is meghatározó jegye lett, hogy szimbolikájának alapanyaga a természet s az elemek képzetköréből kerül ki, s ez a sokszor kifosztott anyag a komprimálóképesség s a feszes képszövéssé válás révén olyan szervesen forr össze a gazdagodó világkép új elemeivel, hogy a szimbolika jellege végig azonos maradjon.

Pedig a pálya középső szakaszát alkotó években, az 1949–56 közötti időszak termésében a létküzdelem éltető és rontó erőinek egyensúlya megbömlik, uralkodó élményé a féltelenség, a romlás, a pusztulás válik. Az egykor fényes zászlók helyén „zöld színű” legyek diadalmas „zászlói lengenek”. Legyek „a szemek, fogak, szájak,

szemek, rothadó kezek” erjedő tenyészeté felett (*Már látod*). Feltűnő azonban, hogy ez a csodajellegétől megfosztott, költészetellenes világ s a régi szimbolika a hasonulás milyen teremtő szigorával azonosul egymással. A fény, a lebegés, a „földöntúli virágzás” képei, a gyöngyházzsínű galambot sodró vihar vadregényes veszedelme után most dideregtető zápor hull a meztelen világra (*Zord idő*). „Szintelen érdes szél / kopogtatja a dolgokat egyre, / rozsdá rakódik a megmervült / levelekre.” A kakukkfűillatú rét helyén „Zörög a fű, a szúrós fű, / sziszeg a gyökerek kígyófeje” (*Sodoma*). Az egykor édeni folyókra is rávetül az undor, bennük „pázmásan kavargog a szenny”, a fény megszükkült (*Undor*), s ha ragyog, hát tüze emészt és „éget” (*Ijesztő fennsíkon*), máshol az apokalipszis üstököseként „vörhelyes tűzvészé” hatalmasodik (*Mint a tör*). A mindenség rejtett, delejes árama érdes árammá vadul, „kénsárga vattás fellegek”-et sodor a sziszegő szél (*Nyilalló szálon*), s a kimondhatatlan megnevezésének lázas szenvedélye a hallgatás konokságához edzi magát:

*Egész nap zúg a szél, a szél alatt
a levegő üvegkristálya pattan.
A töltésen jársz délután magadban.
A fák, a nyárfák sírva hajlanak.*

*Micsoda vágy feszült a megszakadt,
a félúton megalvadt mozdulatban!
Sziszeg a szél, a szél, a láthatatlan
hullámokon rikoltó madarak.*

*A szél, a szél, a tájat tépi sodra.
Csigahéj: bűg az odvas torkú ház.
Lombok, tetők, felhők szállnak lobogva.*

*A dermeát testen foltot vet a láz,
s a szájszéli szigorú vajatokba
már fészket vert a konok hallgatás.*

(A halott város)

Ez a rövid költemény, a maga homogén mivoltában meggyőzően szemléltethető az eredeti szimbolikához való hűséget, s e szimbolika feltöltődését az adott válságos állapot társadalmi, emberi tartalmaival. Egyszersmind azt is, hogy e válságot Lator milyen drámai módon, tehát egy pillanatba koncentráltan, egy kristályos épség szét-pattanásaként, a társakra utaltság fájdalmas vereségeként, kozmikus arányú riadalom és elvadulás közepette, odvas, törékeny fedezékben, tehát az ítéletidővel szemben védtelenül éli át. S azt is, hogy ebben a látványos léthelyzetben milyen józan szigorral szemléli önmagát, önmagában az embert. A nagyszerű vagy a nyomorúságos halál kínáló képei helyett ő csak a *hallgatás* tragikumát látja bekövetkezni. Ez a hallgatás azonban „konok”, tehát fellebbezést tartalmaz, s ebben a mivoltában a magasrendű épség, a sajgó testvériségigény s a széttiport szabadság őrizője. S innen, az utolsó strófa felől visszanezve az, ami az elemekkel, a fákkal történik, sűrű és szoros vonatkozásrendszerrel áll össze. S ebben tárul fel a zaklatott felsorolások izgalmát zárt versmondatokba fegyelmező tömörség, a beszédet hirdéssé avató második személyű közlés mód, a kemény sziszegő hangok, a keménységet a rugalmasság felé hajlító l-ek, a feszes húr épségével zengő hosszú magánhangzók s a szonett forma kristályos rendjének értelme is.

S mindez arra is figyelmeztet, hogy Lator elhallgatása nem a nihil előtti kaptuláció jegyében történt. A félelem, az undor, a védtelenség közepette létezésélményében felerősödik a magányra s a halálra ítélttség tudata (*Most minden más lehet, Ijesztő fennsíkon, Emlékezz hát*), s megkísérti az emberi sors semmis voltának sejtelmé is — de nem ülepszik filozófiává. Ha arról beszél, hogy „Sorsod úgyis rég

kimérték”, s hogy „Pár ezredév hegyet tetőz föléd. / Ki kérdi majd, mily közetekbe ásta / a vércsetorkú félelem jelét?” — így, a nagy időhöz s az irdatlan térségekhez — „Fagyos világok messze villogása!” — mérten is öncsalásnak érzi a nyugtató bölcsességet, hogy „semmisség e lét”, tehát könnyű elveszíteni (*A tenger éj*). Szemléletében sem a remény, sem a kétség nem ölt dogmatikus formát. A lehetőség, hogy örökös börtön lakója az ember, benne kérdésként merül fel (*Háborús töredék*), s a kizökkent idő burkában fojtott feszültségek erejét érzékeli (*Most minden más lehet*). Ha, mint korábban a csodát, most a lélek belső köreibre kényszerült, „megfordított valóság” gyötrelmes tartalmait, a „végső félelmet” is *kimondhatatlannak érzi* (*Ijesztő fennsíkon*), a figyelemnek ez a koncentrált, feszült rászögeződése arra, ami történik, a megnevezés szenvedélyének szép pátosza önmagában is azt tanúsítja, hogy a költő és a világ között nyitott a kapu.

S ezt a kapcsolatot még az erkölcsi érzékenységét felzaklató élmények is csak átmenetileg ronthatják meg. A tisztátalanság, a bűn iszonyattal tölti el (*Sodoma*), de morális görccsé nem merevül. Ártatlanságából Lator nem emel magának sem prófétai, sem ügyési pulpitust. Vívódásra semmi oka, de hajlama sincs, így a sodomai pusztítás s az undor közepette is elsősorban a megnevezés köti le tehetségét. S a megnevezés, amikor a mindenség arányaiban és közegében láttatja a szörnyűségeket s a csúnyaságokat is, sőt a világ vége biblikus jelenéseiben, akkor ismét csak a tét nagyságát, jelentőségét hangsúlyozza. Erre vall zaklatottsága, vergődésének olykor vallomásszerű közvetlensége is (*Undor*). Mert Lator a tárgyiasságban sem doktrinér. Az elemek, a világ természetébe oltott élmény nem éri be a közvetett megnevezéssel, a döbbenet gyakran külön szólammá erősödik, s a meditáció s a filozófus töprengés direktmegnyilatkozásaiban adja tudtul a szembenézés konzekvenciáit.

A zárt formát nem lazította fel ez a válság sem, de a történelmi és morális jelentés előtérbe toululása fellazította a homogén szimbolikát, hogy az emberi világ jegyei intenzívebben vehessenek részt a képalkotásban, hiszen a szembenézés erkölcsi-szellemi fejleményei differenciáltabb megnevezést kívántak, mint korábban a mindenség hullámverését kifejező igény. A létezésélmény fölfelé emelő árama mintha el is apadt volna ezekben az években. Valójában csak mélyebbre húzódott, s a nagy nyomás alatt hozzáértett a közegellenállás realitásaihoz. Ez is azért történhetett így, mert költőnk és az élet viszonyában semmi nyoma az emberdegradáló csömör ingerültségének. Talán meglepő, de tény, hogy ez a dekadenciára ítélt költő az élettörvény tisztelében épp olyan józan és természetes, mint az egyszerű emberek. Az egyensúly titkát vallató szigorú értelem az apokalipszis pillanatában is sejtette léte mélyebb forrásait, s ez a forrás az emberibb jövő reményét is életben tudta tartani (*Mint a tőr*). S mikor elvonult az ítéletidő, azaz tisztább lett a politikai horizont, Lator az életérdekű bölcsesség természetes készségével szabadította fel tehetsége termékenyebb hajlamait. A tempós taglalás, a Balassit idéző hang archaikus verete külön is hangsúlyozza, hogy aki beszél, tudja: számvetését ősi törvények intézik:

*Vezérlő csillagom szelídebb fényjelét
szememhez közelebb immár villogatja.
oldódnak félelmes magányom görcsei,
fordul a nyelvem is szelídebb szavakra.*

*Ideje szólanom új számot-vetéssel,
haragos istenek szobrát összetörvén.
Amit tán érdemes kőtáblára vésnem:
nem égé-pokolé — csak emberi törvény.*

S e költemény (*Férfikor*) utolsó szakasza a zord évek próbáinak erkölcsi-szellemi nyereségeit s ezek bekapcsolását a régi ihletek áramkörébe genezist és célt egybefogó teljességgel mutatja fel:

*Szívemet hitemet meg nem tagadóvá
hegyipatak-évek áramai mossák.
Akarom: magamat őrzővé-adóvá,
emelj magadévá, gyönyörű magasság.*

Lator költészetének legújabb periódusa, az 1956—67 közötti évek termése be is váltja ezt az ígéretet. Persze a „hegyipatak-évek áramai” már nem moshatják el azt, ami történt, de el sem fúlnak a megsűrűsödött, olykor kietlen közegben. Pedig a gyönyör és az iszonyat olyan közel van itt egymáshoz, mint a Nagy László-versben. A jegenye *esengve* nyújtja kezét az ég felé (*Öröm*), a tenyészet emberi sebek hegeivel jegyes. A csoda mozdulatlanul remeg a dolgok lombjába rejtve (*Fénytelen és árnyéktalan, Udvar*), a fény nagyon mélyről, a „mindenségnagy éjszaka” háttéréből villan fel (*Vak szembe sajduló sugallat*), s az élet ősforrása is a felszín kopár, éles vonalú szerkezetein tör át, hogy az árvaságot feloldja (*Öröm*). S a feloldás is inkább a remegés, mint a bizonyosság örömét hozza.

Az érett Lator-vers masszív szépségét azonban éppen ez adja: a képtelen közegen áthatoló erő keménysége, fehéřizzása, az elemeire bontott mindenség jege és forrósága, ölelése és fenyegetése, kötőmbjei és anyagtalan, parányi rezzenései: az anyag, a tér és az idő végleteinek ütközői között szülemelő esszencia. Ez az esszencia lényegében azonos a régi „áram”-mal, mert összefogja a dolgokat, s a mindenség veleje tapintható benne, de sokkal érzékletesebb és differenciáltabb. Az emberről s a világról való keserűbb tudás, egy bonyolult kapcsolatszövevény, az adott és a lehető, az iszonyú és a gyönyörű szorítása-mámora forr benne, s szerveedik a küzdelmes élet artisztikus jelképévé.

Ezen a fokon a Lator-vers *jelképessége* a lukácsi szimbólum fogalmának felel meg, s úgy is valósul meg: a konkrét, az egyszeri, a sajátos alakjában. A szemlélet empirikus jegyeit már a korai versekben is sejteni lehetett, az érettekben aztán valósággal demonstrálja önnön természetét a nyersanyag, a jelentés úgy, űl ki a dolgok arcára, mintha az anyagban eleve benne rejtett volna az, ami miatt a költő szeme reá szegeződött. Mert a szándék azért nyilvánvaló, Lator nem is titkolja, de nehéz volna eldönteni, a látvány tudatosította-e a szándékot, vagy a szándék révén lett fogékonyabb a szem. A vers szépségének amúgysem az indíték a titka, hanem a valóságlemek vitalitása, a tulajdonságok tárgyi és emberi jelentését egyszerre tükröző, több jelentéssíkban is érvényes, mégis homogén képek szerves összekapcsolódása. Az a kivételes képesség, amely például egy sziklán nőtt fa mindennapi látványát *Fa a sziklafalon* című versében a létezés drámaiságát összegezõ szimbólummá tudja teljesíteni.

FA A SZIKLAFALON

*Vajon a lét hány millió magot
tékozolt el, míg megfogantatott
a függőleges szikla-szahara
kő-szörnyei közt ez a satnya fa?*
5 *Micsoda szeszély börtönözte be
mostoha sorsa kényszereibe,
parancsaival és cseleivel
hogy nyomta, gyúrta, kanyargatta fel
a csökönnyös fortélyos akarat*
10 *a puhacsontú vékony sudarat?*
*Fekete kérgén a mindennapi
küzdelem csontig ható nyomai:
nagy hegek, tarajos daganatok,
megcsökött, kifícamodott tagok,*
15 *de a rémület görcs-bogaival
felesel a szökőkút-ívű gally,*

furfang és konok akarat tulajdonságait egyesíti, s küzdelme is ilyen: kín és gyönyör izeivel ittasult szenvedély, s a lehetőségek nyomorító szegényessége a felhalmozott nyereség természetében is kifejeződik: az *ekrazit* fogalmában.

A feltételeihez edzett, de a maga minőségéhez ragaszkodó szellem tüntet ebben a robbanásszerű rügybontásban, s mikor a 25–28. sor az ég felé eső közegben is jussához szabadítja a fát, a gyökerek szívós küzdelmének még közeli emlékei itt, a régi édeni „áramok”-ba, „sugárzás”-ba kapcsolódva is továbbrezegnek: a fényesen kibomló mozarti kép az előzmények vad és férfias érdességét is hiánytalanul hozza. A hegyre ért Sziszüfosz sugárzó arcának megkeményedett vonásai, hegei a habzó ragyogáson is áttetszenek.

Ezen a ponton azonban már egy nagyobb nyereség is megképződik. A fa minden rostját felzaklató, a gyökerektől a lombokig, a feltételektől a lehetőségekig a teljes sors koncentrált átélésére képesítő küzdelem megtermi gyümölcsét. A satnya fa „a kómarkú pokol s a könnyű úr / köz remegő vezetékül feszül”-ve érzékelni képes „a lét / tagolatlan tűzhomály örömét”. Hogy az „üdvözült gyönyör s az iszonyat” közös tartalmi a létezésnek, itt ölt manifesztáló alakot, még mindig a fáról szólva, de már teljesen az emberi érzékenység jelrendszerének drámaiságával hangsúlyozva a kivetettség közepette kiküzdött szépség értelmét. A fa „mondhatatlan szépsége-árvasága” ugyan változatlanul a primer látványra vonatkozik, de emberi tartalmasságához előbb már a világteremtés biblikus képzetéből szövőddött filozofikus értelmét kitüntető háttér. Formailag ez is a döbbenet effektusai és grammatikája szerint alakult, hasonlóan a kezdősorok természetéhez; csak amíg ott egy mitológiai színezetű talányra kérdezett a költő, itt a sorstudat komor bizonyosságaként ölt alakot a kiküzdött jelentés.

A felkiálójellel nyomósított *döbbenet* azonban fontosabb, mint a filozófia fogalmi része. A kérdéstől a felkiáltásig ajzott lüktetéssel sodró folyamat áthajlásai-val és alárendeléses szerkezeteivel maga is arra vall, hogy az éles rajzú tárgyiasságban ez a döbbenet a fluidum, a vers ennek nyílt megvallása felé igyekszik, ennek forrása s egyszersmind példázata is a látvány. S ezért lehet nyitott a viszony költő és példája között. S ez azért termékenyebb, mint a merev leíró jelleg, mert a rajzos elemeket expresszív élettel telíti, s ugyanakkor lehetőséget ad a distancia érzetetésére is. S a távolság ezúttal nem a hűvösség biztosítéka, hanem a ráeszmélés sorsazonosságként formát öltő megrendültség lehetősége. Arra ad alkalmat, hogy a összaszonosság mellett az ember magasabb jussát, e juss szerelmét, az áldozat súlyosságát, az árvaság fájalmát is kifejezze, tehát egy, a fasersnál többre érdemes emberség értékét a látványban rejlő heroizmushoz képest.

Lator férfiassága ebben is természetesebb, mint a kivetettséget másíthatatlannak valló filozófiáé. A sziklára került fa sorsában a törvény mellett a szeszélynek is szerepe van, a gyönyör és iszonyat együttes átérzése egy hasadás nélküli lényeg „tűz-homály örömé”-vel köti őt össze, s heroizmusa nem olyan önelégült, hogy árát, a gyötrelmet ne érezné fájdalmasan igazságtalannak. Ez is a szellem épségére vall.

Pedig a megrendült szembenézés közepette Lator nem kapaszkodik eszmei fogódzóba, hogy „micsoda *öntudat* kopár öröme” képesíti ilyen küzdelemre a fát, nem kérdezi, mert a remény törvényét ő az anyagnak az életet újjáteremtő képességéből olvassa ki (*Pompei*), de ebben az elemi bizonyosságban, mint az előbb idézett versben, vagy az érzéki szerelem profán szenvedélyéről valló *Szomjúságban*, az elemi érvek végül a teremtés csodájáig és a lét titkáig hatoló intuícóra képesítik a képzeletet.

E képességének Lator tudatában is van, olcsóbban nem is adja, úgyannyira, hogy egyéb nem is igen érdekli. Ez lehet az oka, hogy a szeszély, a játék, a humor színesebb, nyeresőbb meglepetései ritkán jutnak szóhoz lírájában. Pedig az érett versek sokat nyertek a köznapi dolgok: például egy kert, egy udvar, egy történelmi vagy mai táj pontos megfigyeléséből merített nyersanyag révén. A *Zugligetben* már-már monumentális látomássá is teljesedik létezésélmény és egy konkrét táj elemeinek egymásba oltása. A szerkezetre irányuló figyelem, az élesebb, olykor

metszetszerű rajz, a kövek s az ásványok keménységével ható kép is új nyeresége a kifejezőkészségnek, de a teremtés és a világ vége közötti mindenség, a sokféle létminőség felidézéséhez mintha mindez kevés volna. Az igényhez képest kevés emberi esemény vesz részt a versalakítás folyamatában. Mintha a műfordító-gyakorlat példás lelkiismeretessége, mely a Lermontov- és a Blok-, a V. Hugo- és a Frénaud-vers természetének tisztelőjében egyaránt gáncstalan, önmaga jellegét és szándékát is óvná a fesztelenebb teremtés szeszélyeitől. Gáncstalanságának ez a fonákja, ha úgy tetszik, az ára.

VARGA LAJOS MÁRTON

Jegyzetek Király Lászlóról

Király László új regénye, a *Kék farkasok*, egyetlen éjszaka alatt lezajló számvetés: Kis Harai Mihály ismerősének, egy csósznek meséli el mindazt, amit életében döntően fontosnak érez. Ide a tetőre a hegy alatti községből jött fel. Abból a községből, ahol gyerekkorát töltötte, s ahová a csósz is való. Részben ez magyarázza, hogy éppen neki mondja el az eseményeket, részben az, hogy a csósz a világban magát otthon érző ember, aki az életből már véglegessé alakult egyéniséggel kér részt. Kis Harai Mihályt gyerekkora színhelyére otthontalansága, csömöre hajtotta, s azok az önmagára vonatkozó, zavarba ejtő kérdések, amelyek eddig elintézhetetlenek bizonyultak.

Az élmény nem új. Király László korábbi könyvei közül a *Ballada a fáradt asszonyokról* című verseskötetében például már lépten-nyomon ezzel találkozunk. Versvégi, hangsúlyos helyzetben a *Vigyázz rám* című költeményben: „Csönddel és ordítás nélkül / csönddel és harcok nélkül / csönddel és halál nélkül / füsttel s pernyével / megjön a délután.” Az élmény egy másik eleme zárja az *Idegen városbánt*: „Abban a városban / nem hiszed már / nem hiheted, hogy végül / léted s vágyad valahogy összebékül.” De idézzük fel a *Farsangi maszkok* című ciklus akár-melyik darabját, ezeket a telt, érzékletes, sodró verseket, amelyek, épp azért, mert ilyenek, meggyőzően mutatják, mennyire mély és teljes a zavar, mennyire emésztő a kudarc keserűsége. Hó és halál a ciklus két kulcsszava.

A társtalanság, a szorongás, a tehetetlenség, a távlatlanság tételeken is megfogalmazódik (*Legenda nélkül*), de mindez, mint közérzet, attól válik félelmissé, hogy olyan bölcs és igaz, a teljességért esendőségükben szívszorítóan küzdő emberek árnyékában jelenik meg, mint Kőrösi Csoma Sándor, Kassák Lajos vagy Kolumbusz. S olyanok árnyékában, pontosabban azok koporsójának árnyékában, akik képesek voltak elszakadni mindattól, ami gyengeségre, tehetetlenségre, meddő gyötrődésre kárhozná a termő, alkotó életet.

A kötet a helyzetet — a lírai hős érdekei szerint — mégis eldöntetlennek mutatja. Úgy látszik, mintha a költő biztos lehetne önmagában, hovartartozásában, s úgy tetszik, hogy ez a bizonyosság életbetöltő kapcsolatokra épülhet. Gondoljunk az *Aszályra*. A versmenet színjátékában a szülőföld valós tényezőként jelenik meg. Míg kérlel, lázító szorongatottságát, romlását is bevallja, akarva-akaratlan szerepet sugall, az írástudóét. Több van ebben a szerepben egyszerű képviselőnél. A költőnek a felé áramló szomjas szeretetből, sóvárgásból éreznie kell saját jelentőségét, méltóságát, éreznie kell a feszült várakozásból saját felelősségét. Az *Aszály* tehát — felületes olvasásra — költő és megbízatás egymásra találását jelzi.